

Landa eremuko emakumeak, Nafarroako politikaren bazterretik erdigunera

Nafarroako toki- eta lurralde-entitateak landa-eremuko herri guztiek osatzen dituzte, eta, horietatik guztietatik, bertan bizi diren emakumeen ahotsa entzutea nahi dugu, gure lurraldeen oraindirako eta etorkizunerako ezinbestekoak izan direlako, eta izaten jarraitzen dutelako.

2025eko Landa Eremuko Emakumeen Egun honetan, erabakiak hartzeko haien lekua eskatzen dugu, politika publikoak diseinatzeko eta aplikatzeko moduak oraindik ere ez baititu aintzat hartzen haien errealitateak, beharrak eta ekarpenak. Landa eremuko herriak ez dira bigarren mailako tokiak, baizik eta emakumeak bizkarrezur dituzten ekosistemak. Ohartarazi dutenez, hirigunearen eta hirigunearen logikak eta logika patriarkalak, baliabideak eta zerbitzuak biltzen ditu hirietan, landa-eremukoak baztertuz, eta emakumeei bereziki eragiten dieten egiturazko desberdintasunak sortuz. Izendatzen ez dena ez da existitzen, eta ikusten ez dena, ez da zaintzen.

Landa-eremuko emakumeek diskriminazio-modu askori egiten diete aurre: emakumeak izateagatik, herrietan bizitzeagatik, eta gurutzatzen diren beste aldagai batzuegatik (adina, klasea, jatorria, dibertsitate funtzionala, etab.). Horrez gain, bizi-baldintzak desberdinak eta zailagoak dira landa-eremuan: enplegua, etxebizitza, garraioa... Gainera, ordaindu gabeko zaintza-lanen neurritz kanpoko gaitasunak emakumeen gain geratzen da, eta bizitza- eta lan-aukerak, lidergoa eta parte-hartzea mugatzen ditu. Jakina, estereotipo patriarkalek ere badute beren zeregina: emakumeak herrietan "laguntzaile" hartzen dira, baina ez jabe, ekoizle, kudeatzaile edo buruzagi legitimoak.

Nafarroako emakumeen % 28k unibertsitate-ikasketak ditu (gazteen artean % 46k), eta gizonen % 20,1ek. Hala ere, emakumeen soldatak, batez beste, % 20 txikiagoak dira. Emakumeen % 9,4k lanbide zientifikoetan, teknikoetan edo espezializatueta egiten du lan, eta % 6,1ek nekazaritzan. Horrek esan nahi du gaitasun-aniztasun handia dagoela eta talentu hori guztia aitortu eta erabat aprobetxatu behar dela. Hala ere, nekazaritza-ustategietako titularren % 28 baino ez dira emakumeak, eta horietatik % 17 baino ez dira ustategiko buru².

Herrietako emakumeen testuingurua zailtzen duten beste testuinguru batzuk ere badaude: landa-eremuko maskulinizazioa, zahartzea eta despoblazioa emakumeentzako aukera faltarekin zuzenki lotuta daude, bereziki emakume gazteentzat. Eta indarkeria matxista herrietan badago, eta larriagotu egiten da isolamenduegatik eta baliabide publiko iragarri eta espezifiko faltagatik.

Illo horretan, Berdintasunari buruzko 17/2019 Foru Legea eta Nafarroako Berdintasunerako Plan Estrategikoa, Landa Eremuko Emakumeen Estatutua sortzea aurreikusten dute, berau funtsezkoa izanik ekitatean aurrera egiteko, eta haien funtsezko zeregina aitortua izateko.

Argi dago politika publiko eta programa askok ez dituztela kontuan hartzen ez landa-ikuspegia, ezta genero-ikuspegia; hirietarako pentsatutako legeak, arauak edo ekimenak direlako, eta, horren ondorioz, garrantziarik gabekoak, eskasak eta askotan herrientzako kaltegarriak izan daitezke.

² Fátima Cruz-Souza, Luis Camarero Rioja eta Elvira Sanz Tolosana, *Nafarroako landa eremuko emakumeen txosten teknikoa 2023 (INAI/NABIk bultzatua)*.

Horregatik, Nafarroako toki eta lurralde entitateek, Landa Eremuko Emakumeen Egunean, premiazkoa eta beharrezkoa ikusten dugu helburu hauek lantzea:

1. **Eredu hiri-zentriko eta patriarkala gainditzea:** plangintza berriz pentsatzea lurralde-logika orekatu eta inklusibo batetik abiatuta, lurralde guztiak eta emakume guztiak Nafarroaren garapenaren funtsezko zati gisa aitortuko dituen.
2. **Politika publikoetan genero-ikuspegia eta ikuspegi interseksionala txertatzea:** legeak genero-ikuspegiarekin diseinatzea eta abian jartzea, emakumeen herrietan iraunkortasuna eta autonomia izan dezaten bermatuz. Hori bereziki garrantzitsua da landa-eremuari, despopulazioari, berdintasunari, iraunkortasunari edo lurralde-kohesioari buruzko arauetan.
3. **Landa-eremuko emakumeak eta emakumeen elkarteak garapenaren eragileztat aitortzea:** kulturen eta bizitza komunitarioan, elikadura-subiranotasunean, jakintzen transmisioan eta lan erreproduktiboan duten eginkizun estrategikoa baloratzea.
4. **Eskualde guztietan oinarritzko eskubideak bermatzea:** zerbitzu publiko egokituak eta kalitatezkoak (osasuna, hezkuntza, zaintzak, etxebizitza, konektibitatea, garraioa, kultura, parte-hartze politikoa), genero-indarkeriaren aurrean baliabide irisgarriak barnebilduz.
5. **Landa eremuan modu bidezkoan inbertitzea:** ezinbestekoa da landa-eremuak behar bezala finantzatzea. Berdintasunaz hitz egitea ez da nahikoa: sustatu egin behar da, herri bakoitzean, erabaki bakoitzean, aurrekontu bakoitzean.

Eta hori guztia agenda feministarekiko eta landa-agendarekiko konpromisotik abiatuta, lurralde bakoitzaren errealitatearen arabera. Izan ere, eredu urbano-zentrikoa gainditzea eta genero-ikuspegiarekin gainditzea demokraziaren, justiziaren eta etorkizunaren kontua da. Emakumerik gabe ez dagoelako landa-eremurik, eta landa-eremurik gabe ez dagoelako etorkizunik.